

Jakob Seefeldt – portræt af en adelsmand

AF LISE ANDERSEN

For at være anset for at være rigtig adelig skulle man kunne opremse 16 adelige aner. På en tavle, som Jakob Seefeldt lod opsætte i Visborg kirke, kan man se våbnene for disse aner for Jakob Seefeldt og hans to hustruer. I betragtning af Jakob Seefeldts egen baggrund er det bemærkelsesværdigt, at han blev gift ind i kendte danske adelsslægter af langt større betydning.

I august 2006 åbnede Hadsund Egns Museum et nyt afsnit af sin stamudstilling omhandlende Mariager Fjord områdets udvikling i renæssancen. Det var en udvikling præget af rigdom, som bl.a. blev tilvejebragt ved en meget stor produktion af kalk og en mindre, men dog kostbar fremstilling af glas, og udstillingen præsenterer da også for første gang de meget rige fund fra Danmarks første glashytte, Glargård i Visborg sogn.

Under det forudgående arbejde med at finde og gennemgå de skriftlige kilder til belysning af emnet stødte jeg igen og igen på Jakob Seefeldts navn. Lokalt var der i perioden andre særdeles entreprenante adelsfolk - også nogle, der satte sig større spor i Danmarkshistorien - f.eks. Jørgen Lykke til Overgård. Men mens Jørgen Lykke så at sige

var født med en guldskæ i munden, så var det bestemt ikke tilfældet for Jakob Seefeldts vedkommende. Han udmærkede sig tværtimod ved at præstere det i standssamfundet næsten umulige kunststykke at hæve sin slægt op fra simpel landadel til højadel og fra et adelsliv i relativ ubemærkethed og til at blive en af kongens tro mænd og dronningens hofmester.

Jeg blev med andre ord dybt fascineret af denne person og hans levned, der for mig blev indgangen til en større forståelse for den tids sociale sammenhænge. I det følgende skal jeg forsøge – på den knappe plads, der er til rådighed – at portrættere denne gennemgående person i mine studier.

Visborggård afbilledet på et maleri fra 1668. Bemærk de mange spir og løgkupper. De forsvandt under en af 1700-tallets lavkonjunkturer.

Jakob Seefeldt til Visborggård - liv og levned

Som tredje søn af Enevold Jensen (Seefeldt) til Visborggård stod det slet ikke skrevet i stjernerne, da Jakob Enevoldsen Seefeldt blev født i 1545, at han skulle blive sin fars eneste mandlige arvtager, men de to ældre brødre døde ganske unge.

Jakob Seefeldts Visborggård var et trelænget anlæg omgivet af voldgrave og med adgang gennem en smuk sandstensportal. Over porten er indsat en tavle med Jakob Seefeldts våben omgivet af henholdsvis Sofie Rosenkrantz' og Sofie Billes våben. Seefeldt'ernes våben bærer en bjælke med tre åkandeblade.

Jakob Seefeldt fik en efter tidens og hans stands forhold glimrende uddannelse. Fra han var seks år og til faderens død, da han var 12, blev han undervist hjemme på Visborggård af en tysk lærer. Ved faderens død blev han sendt til sin moster, Katrine Pogwisch, der var abbedisse i Itzeho, hvor han gik i skole i endnu 4 år.

I Jakobs ungdom var det blevet mode, at unge adelsmænd skulle ud på dannelsesrejse. Jakob havde dog ingen fædrene penge kiste at trække på, så han tog i stedet tjeneste hos en adelsmand med ærinde i Tyskland. Da adelsmanden rejste hjem, fortsatte Jakob sin rejse og klarede sig i årene 1561-64 ved at tage tjeneste forskellige steder.

Hjemkommen til Danmark blev han og broderen Claus gjort væragsagt af Frederik II, i hvis tjeneste de begge indtrådte som hofjunker. I 1567-68 deltog Jakob Seefeldt i Daniel Rantzaus vinterfelttog ind i

På det epitafium, som Sophie Bille lod opsætte efter mandens død, ses den samlede familie – Jakob i midten med sin første hustru Sophie Rosenkrantz med den perlestukne hue, som unge kvinder bar, og Sophie Bille, afbilledet i sørgedragt – idet hun jo overlevede Jakob.

Af sønnerne overlevede kun Enevold og Hans deres far. Enevold, der ligesom sin far bærer rustning, overtog faderens besiddelser i Himmerland, mens Hans overtog Skærvad og Sostrup på Djursland.

Østergötland, men da hans mor døde i 1568, opgav han sin hof tjeneste og tog hjem for at overtage Visborggård.

Det lykkedes Jakob at gøre et rigtig godt parti, da han i 1570 ægtede Sophie Rosenkrantz, datter af Otte Rosenkrantz til Næsbyholm. Hun var opfostret hos sin moster, nemlig Birgitte Gøje og dennes mand Herluf Trolle. Brylluppet stod hos dronning Dorothea på Dronningborg Slot i Randers, men Sophie døde allerede i oktober 1571 efter at have født en datter, der fik navnet Birgitte. Den lille Birgitte blev fra spæd sat i pleje hos sin døde mors moster og fostermoder, Birgitte Gøje. Havde Jakob gjort et godt parti med Sophie Rosenkrantz, gjorde han det ikke ringere, da han to år efter hendes død ægtede Sophie Bille, der var datter af rigsråd Peder Bille til Svanholm. Hun skænkede ham 10 børn.

Fra sin far havde Jakob arvet Dalsgaard, Randrup og Visborggård. Alle tre gårde var brændt ned under Grevens Fejde, og hans farfar Jens Thygesen var død kort efter uden at have fået genopbygget nogle af gårdene. Jakobs far havde genopbygget Randrup, og nu kastede Jakob Seefeldt sig over opførelsen af det nye Visborggård, der fik en prægtig hovedbygning med tårne og kobbærtækte spir. Kalk og vinduesglas producerede han selv, og mon ikke man også har lavet teglstenene lokalt? Ler er der i hvert fald nok af i Visborg.

Ved Visborggård blev anlagt en have helt i renæssancens stil, og hvis grundplan er bevaret til i dag. Samtidig med byggearbejdet gik den unge adelsmand i gang med at arrondere sine besiddelser. Mang-

foldige er de skøder og mageskifter, som Jakob Seefeldt har sat sit navn under. Noget bøndergods købte han af kongen og betalte med kalk fra sine kalkovne i Vive og Ove sogne. Men at kalkhandel kunne være en risikabel forretning fremgår af, at i tilfælde af at skibet gik ned, skulle Jakob Seefeldt erstatte kongen kalken – men dog ikke skibet. Et af de gunstige resultater af arronderingen var, at Jakob Seefeldt i 1571 opnåede birkeret til de omliggende Vive og Visborg sogne. Birkeretten blev senere udvidet med Als sogn.

I februar 1581 besøgte Frederik II det kun seks år gamle Visborggård. Sandsynligvis har kongen ved samme lejlighed set Glargård, for senere samme år sendte han Jacob Hoist til Visborg for at studere Jakob Seefeldts glasværk med henblik på at anlægge et tilsvarende for kongen. Frederik II har sikkert været tilfreds med, hvad han så og med den unge adelsmands værk, for den 9. november samme år indbød han Jakob Seefeldt til herredagen i Odense, hvor han - kun 36 år gammel - blev udnævnt til rigsråd. Blandt de 27 rigsråder, der blev udnævnt i perioden 1570-88, var Jakob Seefeldt den eneste, der ikke på forhånd havde vundet sig administrative kvalifikationer enten som lensmand eller ved at indtage andre poster i statsadministrationen. Han var altså i højadelens sammenhæng et ubeskrevet blad!

Som rigsråd blev Jakob forlenet med Århusgård, og da Jørgen Lykke til Overgård døde to år efter, fik han mulighed for at ombytte Århusgård med Mariager Kloster, hvor han var lensmand til sin død. Skønt Mariager Kloster Len var mindre end Århusgård, var det et godt bytte, da han nu fik fordelen af de rige kalkforekomster på klosterets jord syd for fjorden. I en periode, hvor både konge og adel byggede som aldrig før, var kalkhandel et givtigt foretagende.

Jakob Seefeldt påtog sig mange opgaver for kongen, og i sine sidste år fik han mange betroede hverv. I 1593-94 var han en af Rigsrådets ordførere i de vanskelige forhandlinger med enkedronningen om Chr. IV's fremtid, og i 1593 var han med i den unge konges følge ved hyldningen i Flensborg.

Men Jakob Seefeldt, som nu havde hævet sin slægt op i højadelens rækker, kom til at indtage en endnu anseeligere stilling, da han i maj 1595 blev medlem af Regeringsudvalget, der regerede i Chr. IV's mindreårighed. Om efteråret 1595 fulgte han kongen på en rejse til Nordtyskland. I 1598 deltog han i forhandlingerne med de gottorpske kommissærer i Sønderjylland, og samme år udnævntes han til den unge Dronning Anna Cathrines hofmester. Jakob Seefeldt deltog naturligvis også aktivt ved kroningen af Christian IV, ved hvis dåb han i øvrigt havde stået fadder. De sidste leveår ombyggede Jakob Seefeldt Visborgs gamle middelalderkirke til en moderne renæssancekirke.

I oktober 1599 var Jakob Seefeldt indkaldt til herredag i København. Han rejste ikke alene til København, for i forbindelse med herredagen holdt kongen den 21. oktober Jakob Seefeldts to døtre Sofies og Agathes bryllupper med hhv. Hans Lindenov til Gavnnø (kaldet "den rige") og Niels Skram til Urup. Bryllupperne blev holdt på Københavns Slot, og det var en stor ære for Jakob Seefeldt, at såvel kongen

som dronningen deltog i bryllupsfestlighederne. Efter brylluppet havde Jakob Seefeldt nogle forretninger at gøre i hovedstaden, så han rejste først fra København med sin familie den 5. november. På hjemvejen tog Jakob Seefeldt og Sophie Bille ind hos datteren og svigersønnen på Gavnø. Her blev Jakob Seefeldt syg, og her døde han den 15. november 1599. Afdøde blev nu ført til Visborg, hvor han blev gravsat den 23. december 1599. Højtideligheden blev forestået af Niels Lauritsøn, superintendent i Viborg, hvis ligprædiken blev trykt i 1602. I dag kan vi glæde os over den smukke herregård Visborggård og Visborg kirkes rige inventar som de mest synlige af de spor, rigsråd Jakob Seefeldt til Visborggård satte sig.

